

Warszawa, dnia 12 stycznia 2024 r.

RZĄDOWE CENTRUM LEGISLACJI
DEPARTAMENT PRAWA KONSTITUCYJNEGO I
ADMINISTRACYJNEGO

RCL.DPKA.590.3/2023

INFORMACJA O WYROKU
TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO

z dnia 19 kwietnia 2023 r.

sygn. akt SK 85/22¹

I. Problem konstytucyjny

Postępowanie zostało zainicjowane przez skargę konstytucyjną radcy prawnego, który wniósł o uznanie § 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. poz. 1715, z późn. zm.) za niezgodny z Konstytucją RP. Zaskarżony przepis ustalał stawki wynagrodzenia radców prawnych za pomoc prawną świadczoną z urzędu (w zależności od wartości przedmiotu sprawy cywilnej *sensu largo*), jeżeli nie została ona zapłacona w całości lub w części.

Zdaniem skarżącego przepis dyskryminuje radców prawnych świadczących pomoc prawną z urzędu, ponieważ przewidziane w nim stawki wynagrodzenia minimalnego są znacznie niższe w porównaniu ze stawkami radców prawnych świadczących pomoc prawną z wyboru określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 265, z późn. zm.).

---

¹ Sentencja została ogłoszona 27 kwietnia 2023 r. w Dz. U. pod poz. 796.

Skarżący podnosił, że naruszone w ten sposób zostaje jego prawo do równej ochrony praw majątkowych.

II. Wzorce kontroli

Art. 64 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zd. drugie (ograniczenie w korzystaniu z prawa do równej ochrony prawa własności) i art. 92 ust. 1 zd. pierwsze (wykonawczy charakter rozporządzenia) Konstytucji RP.

III. Treść orzeczenia

§ 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 68, z późn. zm.) jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji RP.

Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że podobny problem był już wcześniej rozstrzygany w wyrokach o sygn. akt SK 66/19 i SK 78/21, stwierdzających niekonstytucyjność przepisów różnicujących opłaty adwokatów świadczących pomoc prawną z urzędu i z wyboru, ponieważ *adwokaci, niezależnie od tego, czy udzielają pomocy prawnej z urzędu czy z wyboru, stanowią grupę podmiotów podobnych z punktu widzenia celu i treści poddanej kontroli regulacji*. Ponadto stwierdzono, że uprawnienie adwokata do wynagrodzenia za świadczoną pomoc prawną stanowi prawo majątkowe podlegające ochronie konstytucyjnej. Trybunał Konstytucyjny powtórzył także, iż przepisy wykonawcze muszą pozostać w merytorycznym i funkcjonalnym związku z rozwiązaniami ustawowymi. Ponadto *ustawa nie może być interpretowana jako dająca upoważnienie do wprowadzania regulacji naruszających normy wyższego rzędu*, zaś brak lub nieprecyzyjność upoważnienia musi być interpretowany jako nieudzielenie w danym zakresie kompetencji normodawczej. Trybunał Konstytucyjny zaznaczył również, że *rozważenie relacji między rozporządzeniem, ustawą i Konstytucją wymaga uwzględnienia wyłączności regulacji ustawowej w sferze praw i wolności*, ponieważ zasadnicza regulacja określonej kwestii nie może mieć miejsca w przepisach wykonawczych. Podkreślono także zakaz różnicowania ochrony prawa własności, innych praw majątkowych oraz prawa dziedziczenia między podmiotami prawa prywatnego, osobami fizycznymi, podmiotami prawa publicznego i państwem, niezależnie od charakteru regulacji.

Zaskarżony przepis narusza wyżej opisany standard konstytucyjny, ponieważ prowadzi do arbitralnego pogorszenia sytuacji radców prawnych świadczących pomoc prawną z urzędu w stosunku do radców prawnych z wyboru. Swoboda normodawcy w regulowaniu stawek opłat nie upoważnia bowiem do arbitralnego kształtowania *treści i granic poszczególnych praw majątkowych, spełniających identyczne funkcje i chroniących podobne interesy*. Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że celem świadczenia pomocy prawnej, tak z urzędu, jak z wyboru, jest ochrona praw strony w postępowaniu sądowym. Tym samym nie istnieje racjonalna przyczyna, dla której radcowie prawni świadczący pomoc prawną mieliby być różnicowani pod kątem wynagrodzenia ze względu na ustanowienie ich z wyboru bądź z urzędu.

Trybunał Konstytucyjny zaznaczył, że *świadczenie pomocy prawnej przez pełnomocników z urzędu wiąże się z wykonywaniem zadania publicznego, za które odpowiada przede wszystkim państwo, a samorzędy zawodowe w wykonywaniu tego zadania współuczestniczą. (...) W takim wypadku nawiązuje się stosunek prawny między Skarbem Państwa jako zleceniodawcą i pełnomocnikiem jako zleceniobiorcą, który ma prawo do uzyskania wynagrodzenia za świadczone usługi w każdym wypadku*. Trybunał Konstytucyjny przypomniał także, że choć *odstępstwo od równego traktowania sytuacji podobnych nie zawsze jest konstytucyjnie niedopuszczalne, to kryterium, według którego takiego zróżnicowania dokonano, musi spełniać określone warunki, a mianowicie:*

- *pozostawać w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji;*
- *pozostawać w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych oraz*
- *waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć, powinna pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania.*

Analiza statusu radców prawnych i ich roli w postępowaniu prowadzi do wniosku, że różnicowanie wynagrodzenia radców prawnych z urzędu względem radców prawnych świadczących pomoc prawną z wyboru nie ma konstytucyjnego ani racjonalnego uzasadnienia, jak również nie sposób ustalić, ochronie jakiego interesu ma służyć. Trybunał Konstytucyjny zwrócił także uwagę, iż radca prawny jako pełnomocnik z urzędu, poza nielicznymi wyjątkami, nie może uchylić się od występowania w sprawie, a niejednokrotnie wymaga ona dużego nakładu pracy. Nie może również uzyskać wynagrodzenia z góry, co wiąże się ze świadczeniem pomocy prawnej *de facto* za darmo.

IV. Wskazówki dla prawodawcy

Z dniem ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej zaskarżony przepis utraci moc obowiązującą. W konsekwencji powstanie możliwość zasądzenia opłaty przysługującej radcy prawnemu na podstawie odpowiednio stosowanych przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Ponadto Trybunał Konstytucyjny po raz kolejny podkreślił pilną potrzebę kompleksowego i spójnego uregulowania kwestii wysokości opłaty za pomoc prawną udzielaną przez radców prawnych, zwłaszcza na poziomie ustawy.

Marcin Olszówka
Dyrektor
Departamentu Prawa Konstytucyjnego i
Administracyjnego
w Rządowym Centrum Legislacji
/-podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/